

meddin, Can Baba, İsa Han, Mirza Canbeg ve Şurfa Han türbeleri yoğun taş işçiliğiyle dikkat çekmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Belâzürî, *Fütüh* (Fayda), s. 629-651; *Hudûdü'l-âlem* (Sütûde), s. 123-124, ayrıca bk. İndeks; Makdisî, *Ahşenü't-tekâsim*, s. 474-486; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân* (Cündî), III, 303-304; Bîrûnî, *Alberuni's India* (nşr. C. E. Sachau), London 1914, I, s. XXXI; Cûzcânî, *Tabakât-i Nâsirî*, Kalkûta 1864, s. 115-175; Firîşte, *Gülşen-i İbrâhîmî*, Leknev 1867, II, 325-331; *The History of India* (ed. H. M. Elliot - J. Dowson), London 1867-77, I, 151, 183-187, 203, 435, 465, 471-472; J. P. Gulrajani, *Sind and its Sufis*, Madras 1924; A. Z. Nadvi, *Tarih-i Sind*, Karachi 1947, s. 196; S. S. Nadwi, *Arab wa Hind ke Ta'alluqat*, Allahabad 1950, s. 127, 157-158; Mumtaz Husain Pathan, *Sind Arab Period*, Hyderabad 1978; P. Hiranandani, *Sindh: The Scattered Treasure*, New Delhi 1980; Ansar Zahid Khan, *History and Culture of Sind*, Karachi 1980; K. S. Lal, "The Advent of Islam in Sind", *Studies in Religion and Change* (ed. Madhu Sen), New Delhi 1983, s. 117-128; *Studies on Sind* (ed. M. Yakub Mughul), Karachi 1988; Recep Uslu, *Sind'de İslam Fetihleri* (yüksek lisans tezi, 1990), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü; Sarah Ansari, *Sufi Saints and State Power: The Pirs of Sind*, Cambridge 1992; a.mlf., "Sind (History from 1843)", *EP* (İng.), IX, 635-636; *Sind Through the Centuries* (ed. Hamida Khuhro), Karachi 1994; M. Laiq Zardari, *History of Sind*, Islamabad 1996, s. 19-35; Arshad İslam, *Islam in Sind*, Kuala Lumpur 2001; S. M. Stern, "Isma'ili Propoganda and Fatimid Rule in Sind", *JC*, XXIII (1949), s. 298-307; M. Hasan Bhutto, "Role of Sind in the Awakening of Indian Muslims (1843 to 1947)", *Sind University Research Journal*, III, Hyderabad 1963, s. 44-61; M. Ishtiaq Khan, "Muslim Architecture of Sind", *Journal of the Regional Cultural Institute*, I/1, Tehran 1967, s. 51-60; Sahip Khan Channo, "Sind Through the Ages", *Sind Quarterly*, XII/3, Karachi 1984, s. 39-45; T. W. Haig, "Sind", *IA*, X, 676-678; a.mlf. - [C. E. Bosworth], "Sind", *EP* (İng.), IX, 632-635; C. Shackle, "Sind", a.e., IX, 636-637; Y. Crowe, "Sind", a.e., IX, 637-638; Azmi Özcan, "Hindistan", *DİA*, XVIII, 75-76; a.mlf., "Mülûtan", a.e., XXXI, 548-549; İqtidar Husain Siddiqui, "Muhammed b. Kâsim es-Sekafî", a.e., XXX, 548-549.

AZMİ ÖZCAN

SİNDBÂDNÂME

(سندبادنامه)

Doğu-İslâm edebiyatlarının ortak hikâye mecmualarından biri.

En eski hikâye mecmualarından biri olan *Sindbâdnâme* ahlâkî amaçlarla kaleme alınan halk hikâyelerini içerir. İçindeki hikâyelerin bazılarının konuları binbir gece masallarında olduğu gibi birbirine bağlıdır. Bir ana hikâye çerçevesinde çeşitli nüshalarında yirmi bir ile otuz beş arasında değişen küçük hikâyeleri içerir. Hikâyelerde anlatılan olayların Hindistan'da geçmesi ve bazı isimlerin Sanskritçe olması dolayısıyla

la eserin orada yazıldığı ileri sürülmüştür. Ali b. Hüseyin Mes'ûdî *Sindbâdnâme*'nin Hint menşeli olduğunu belirtirken İbnü'n-Nedîm, Hint veya İran kökenli olduğu konusunda ihtilâf bulunduğunu söyler (*Fihrist*, s. 305).

Bu eserin çerçeve hikâyesi kısaca şöyledir: Bir hükümdarın dualarla doğan çocuğu uzun zaman hiçbir şey öğrenemez; çok sayıda âlim ve bilgenin arasından seçilen Sindbâd çeşitli usullerle çocuğa birçok ilmi öğretir. Fakat taliğinde bir uğursuzluk gördüğü şehzadeye babasının yanında imtihan olacağı gün yedi gün konuşmamasını söyler. Şehzadeyi konuşturmak üzere yanına alan bir câriye kendisini baştan eğkarmaya çalışır, fakat arzularına boyun eğmediğini görünce namusuna el attığını ileri sürerek ona iftira atar, buna inanan babası da çocuğun idam edilmesini emreder. Fakat yedi vezirinden biri müdahale edip kadınların hileleri ve kararında acele etmemesi konusunda hükümdarı uyarır. İki hikâye anlatarak, idam emrini geri aldırır. Ertesi gün câriye, adaletin yerine getirilmemesinin sakıncalarını anlatan bir hikâye ile hükümdarı yeniden ikna eder; fakat bu defa ikinci vezir gelip anlattığı hikâyelerle hükümdarı kararından vazgeçirir. Yedi gün vezirlerle câriyenin bu şekilde karşılıklı ikna edici hikâyelerle devam eder. Nihayet yedi gün sonra konuşmaya başlayan şehzade gerçeği anlatır ve câriye cezalandırılır. Hükümdar tahtından vazgeçerek yerini oğluna bırakır.

Sindbâdnâme'nin Türkçe versiyonu *Tuhfetü'l-ahyâr*'dan bir sayfa (Baltimore Walters Art Gallery, nr. 662, vr. 28^b)

kır. Bu arada câriye ve vezirlerin anlattığı küçük hikâyeler konu bakımından hikâye anlatım sanatının en iyi örnekleri sayılabilecek özelliklere sahiptir.

Sindbâdnâme'nin elde mevcut versiyonları Pehlevîce yazılmış olan ve muhtemelen VII. asırdan öncesine ait bir asla kadar çıkmaktadır. Sindbâd hikâyelerinin Arap edebiyatındaki en eski örneği Ebân b. Abdülhamîd el-Lâhikî'nin (ö. 200/815-16) manzum *Sindbâdnâme*'sidir. Sâ mânîler devrinin şairi Rûdeki ve daha sonra Ezrakî-i Herevî de manzum birer *Sindbâdnâme* kaleme almışlardır. Sâ mânî Hükümdarı II. Nûh'un emriyle *Sindbâdnâme*'nin Pehlevîce bir versiyonu Hâce Amîd Ebû'l-Fevâris Fenârûzî (Kanâvûzî, Kanârîzî ?) tarafından Yeni Farsça'ya çevrilip mensur olarak tekrar düzenlenmiştir. Bu tercümenin dilini kötü bulan Muhammed b. Ali ez-Zahîrî es-Semerkanî 556-557 (1161-1162) yıllarında eserin yeni bir versiyonunu meydana getirmiş, aynı yüzyılın sonlarında Muhammed b. Ali Dekâyîki-yî Mervezî de mensur bir *Sindbâdnâme* yazmıştır. Semerkandî'nin eseri Ahmet Ateş (İstanbul 1948) ve Muhammed Bâkır Kemâleddînî (Tahran 1381) tarafından neşredilmiştir.

Sindbâdnâme Türkçe'ye de birkaç defa çevrilmiş ve bu dilde yeniden yazılmıştır. Bu tercümelerin en eskisi İftihârüddin Muhammed b. Ebû Nasr Kazvî'nî'ye (ö. 678/1279) ait olup günümüze ulaşmamıştır. İkincisi, Muhammed Abdülkerîm b. Muhammed adlı birinin Kanûnî Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Bayezid adına yaptığı ve aslı Semerkandî'ninkine dayanan *Tuhfetü'l-ahyâr* adlı çeviridir. Müellifi meçhul Türkçe bir *Sindbâdnâme* daha mevcut olup (Rieu, s. 233 vd.) eserin hangi versiyonundan çevrildiği bilinmemektedir. Ayrıca hikâyenin Batı dillerindeki tercümelelerinden birine dayanarak Türkçe'ye *Yedi Âlimler Hikâyesi* adıyla yapılmış bir çevirisi de vardır (İstanbul 1289, 1326; sadeleştirilmiş şekli, İstanbul 1937).

İbrânîce, İspanyolca ve Süryânîce versiyonları da bulunan *Sindbâdnâme* Süryânîce'den Yunanca'ya ve bundan Romence'ye çevrilmiştir (Zâhîrî es-Semerkanî, neşredenin girişi, s. 2). Eser İngilizce'ye (trc. W. A. Clouston, *The Book of Sindibad: or, The Story of the King, his Son, the Damsel, and the Seven Vazirs from the Persian and Arabic*, Glasgow 1884), Rusça'ya (trc. M. N. Osmanova, *Sindbad-name: Kniga o kovarstve zhenshchin / Mukhammad az-Zakhiri as-Samarkandi*, Moskva 1960), Fransızca'ya (trc. Dejan Bogdanovic, *Le livre des sept vizirs*, Paris 1976), İtalyanca'

ya (trc. Michele Andreopoulos, *Il libro di Sindbad: novelle persiane medievali*, Torino 1993) ve Almanca'ya (trc. Johann Pögl, *Istoria Syndipii filosofului. Die Geschichte von Syndipa dem Philosophen: eine rumänische Volksbuchversion des Sindbâd-Nâme*, Salzburg 1988) tercüme edilmiştir. *Sindbâdnâme* hikâyeleri, *Tûtînâme*, *Kırk Vezir* ve *Bahtiyâr-nâme* gibi birtakım benzer hikâye mecmualarının meydana gelmesine de sebep olmuştur. Bunun bir örneği Ziyâeddin Nahşebî'nin 730'-da (1330) yazdığı *Tûtînâme*'dir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (Flügel), s. 304-305; Rieu, *Catalogue of the Persian Manuscripts*, s. 233 vd.; Zahîrî es-Semerkindî, *Sindbâd-nâme* (nşr. Ahmet Ateş), İstanbul 1948, neşredenin girişi, s. 1-104; Rypka, *HIL*, s. 145, 195, 663, 664, 665; M. İsmâilpür, "Sindbâd", *Dânişnâme-i Edeb-i Fârsî* (nşr. Hasan Enûşe), Tahran 1381, III, 539-540; İbrahim Kutluk, "Sindbâd-nâme", *TDED*, III/3-4 (1949), s. 351-367; M. Celâli Çime, "Sindbâd-nâme-i Manzûm", *İrân-nâme*, XIV/2, Bethesda 1375 hş. /1996, s. 217-230; Ali Mohammad Honar, "Persian Verses and Proverbs in Sandbad-nameh", *Mecmûa-i Makâlât-ı Mütâla'ât-ı İslâmî*, II, Tahran 1999, s. 1-17; Necme-i Recâi, "Hikâyet-i Sindbâd be Rivâyet-i Nây ve Bâd", *Mecelle-i Dânişkede-i Edebiyyât ve 'Ulûm-i İnsânî*, XXXVI/141, Meşhed 1382 hş., s. 33-49; Günel Renda, "Sindbâdnâme: An Early Ottoman Illustrated Manuscript Unique in Iconography and Style", *Muqarnas*, XXI, Leiden 2004, s. 311-322; Muhtâr Kümeyle, "Nigâhî be Çâp-i Tâze-i Sindbâdnâme-i Zahîrî Semerkandî", *Âyine-i Mîrâs*, III/3-4, Tahran 1384 hş., s. 239-248; Ahmet Ateş, "Sindbâd-nâme", *İA*, X, 678-680; J.-P. Guillaume, "Sindbâd al-Ḥakim", *EJ*² (Ing.), IX, 640.

RIZA KURTULUŞ

SİNDÎ, Muhammed b. Abdülhâdî

(محمد بن عبد الهادي السندي)

Ebü'l-Hasen Nûreddîn Muhammed
b. Abdilhâdî es-Sindî et-Tettevî
(ö. 1138/1726)

Hindistanlı muhaddis.

Hint alt kıtasının kuzeybatısında Pakistan'ın Sind bölgesinde Karaçi yakınlarındaki Tette beldesinde doğdu. Kendisini aynı künye ve nisbeyle tanıyan Ebü'l-Hasan Gulâm Hüseyin b. Muhammed Sâdik es-Sindî es-Sagir'den (ö. 1187/1773) ayırmak için adına "Kebîr" sıfatı eklenmiştir. Bununla birlikte bu iki âlimin eserleri zaman zaman birbirine karıştırılmış, meselâ Bağdatlı İsmâil Paşa, Sindî es-Sagir'e ait *Nüzhetü'n-nazar* şerhi *Behcetü'n-nazar*'ı (nşr. Gulâm Mustafa el-Kâsımî, Haydarâbâd-Sind, ts.) Sindî el-Kebîr'e nisbet etmiştir (*İzâhu'l-meknûn*, I, 204), Sindî o dönemde

önemli ilim merkezlerinden olan Tette'de yetişti. Ardından Tüster'e giderek oradaki âlimlerden ders aldı. Muhtemelen 1102'-de (1691) Hicaz'a gitti. Medine'de Seyyid Muhammed el-Berzencî, Molla İbrâhim b. Hasan el-Kûrânî gibi âlimlerden faydalandı; tefsir, hadis ve fıkıh gibi ilimlerde önemli birikime sahip oldu. Devrin muhaddisleri Abdullah b. Sâlim el-Basrî ve Hasan b. Ali el-Uceymî'den hadis icâzeti aldıktan sonra Mescid-i Nebevî'de ders okutmaya başladı. Medine'ye yerleşerek hayatının daha sonraki kısmını tedris ve telif faaliyetleriyle geçirdi. Ayrıca Dârüşşifâ Medresesi'nde temel hadis kaynaklarını, özellikle *Kütüb-i Sitte*'yi ve Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsned*'ini okuttu (M. İshak el-Battî, V/2, s. 179). Onun derslerine Hindistan, Afganistan ve Anadolu'dan gelen öğrenciler katılıyordu. *Kütüb-i Sitte*'ye ve *el-Müsned*'e yazdığı hâşiyeleri bu sırada kaleme aldı. Muhammed Hayât es-Sindî, Keşmirli âlim Abdülvâlî Tarhânî onun derslerinden faydalananlar arasındadır. *Keşfü'l-hâfâ'* müellifi İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî de ondan icâzet almıştır.

Sindî'nin devrin âlimleriyle yaptığı ilmî münazaralar meşhurdur. Kendisi Hanefî mezhebine mensup olmakla birlikte, mezhebin hadise aykırı kabul ettiği görüşlerini benimsemeyip hadisle amelî tercih etti. Özellikle namazda ellerin iftitah tekberi dışındaki yerlerde de kaldırılması, ellerin göğüs üzerine bağlanması gibi uygulamalarıyla mezhep görüşüne aykırı davrandı. Ancak bu uygulamalarıyla Medine'de bulunan hemşehrisi Ebü't-Tayyib es-Sindî'nin şiddetli muhalefetiyle karşılaştı. Ebü't-Tayyib'in münazaralarda ikna edemediği Sindî'yi Medine'ye görevli olarak gelen Osmanlı kadılarına şikâyet ettiği, görüş ve uygulamalarından vazgeçmediği için altı gün hapiste kaldığı, Medine halkının araya girmesiyle serbest bırakıldığı, bir süre sonra kadının vefat etmesi üzerine aynı uygulamalarına devam ettiği belirtilmektedir (a.g.e., V/2, s. 174-176, ikinci kısım). Sindî, 1132'de (1720) hacca gelen Yemenli âlim Emîr es-San'ânî ile de müşrikinin ölen çocuklarının durumu konusunda münazara yaptı. İki âlimin daha sonra yazıştığı, bu yazışmaların birinde, Sindî'nin kulların fiillerinin yaratılmışlığıyla ilgili *el-İfâzatü'l-medeniyye* adlı risâlesine San'ânî'nin *el-Enfâsü'r-rahmâniyye fi'l-eb-hâs'ale'l-İfâdati'l-medeniyye* adıyla bir cevap yazdığı kaydedilmektedir (Abdurrahman Tayyib Ba'ker, s. 70). Fazilet ve zekâsı, zühd ve takvâsıyla tanınan Sindî 12 Şevval 1138'de (13 Haziran 1726) Medine'de

vefat etti ve Cennetü'l-bakî'da defnedildi (Murâdî, IV, 66). Hadisle amel düşüncesini öne çıkaran Sindî'nin Hanefî mezhebinde hadisçi bir çizgiyi temsil ettiği söylenebilir. Nitekim onun mezhep içinde ashâb'ü'l-vücûhtan olduğu yolunda değerlendirmeler yapılmıştır (Muhammed b. Yahyâ et-Tirhetî, s. 33). Sindî özellikle *Kütüb-i Sitte* üzerine yazdığı hâşiyelerde Süyûtî'nin eserlerinden faydalanmakla birlikte yer yer onun görüşlerini tenkit etmiş, hâşiyelerinde nakille yetinmemiş, mânânın anlaşılması ve maksadın açıklığa kavuşması yönünde akfî yorumlar da yapmıştır (M. Abdürreşîd en-Nu'mânî, *First National Congress*, s. 33).

Eserleri. 1. *Hâşiyetü's-Sindî 'alâ Şaḥîhi'l-Buḥârî*. Kısa açıklamaların yer aldığı eser Kahire'de yayımlanmış (I-IV, 1320, 1327, 1351; *el-Câmi'u's-şâḥih* ile birlikte, 1372/1953), Beyrut'ta, Hindistan ve Pakistan'da çeşitli baskılarının yapıldığı belirtilmiştir. 2. *Hâşiyetü's-Sindî 'alâ Şaḥîhi Müslim*. Bu eser de kısa bir şerh olup Abdüttewâb Mültânî tarafından neşredilmiştir (Mültan, ts.). 3. *Fethu'l-vedûd bi-şerhi Süneni Ebî Dâvûd*. Türkiye kütüphanelerinde (İÜ Ktp., nr. 1897; Beyazıt Devlet Ktp., nr. 1117; Râgıb Paşa Ktp., nr. 275; Antalya Akseki İlçe Halk Ktp., nr. 208) ve Kahire'de (Dârü'l-kütübü'l-Mısriyye, Hadis, nr. Kâf, 87) nüshaları bulunan eserin Pakistan'da da bazı yazmalarının olduğu zikredilmektedir. 4. *Hâşiyetü's-Sindî 'alâ Câmi'it-Tirmizî*. Bu çalışmanın yarım kaldığı belirtilmektedir. 5. *Hâşiyetü's-Sindî 'alâ Süneni'n-Nesâî* (I-II, Kahire 1281; I-II, Delhi 1315; I-VIII, Kahire 1348, 1383, 1406/1986; eser bu baskıda ve aşağıdaki neşirlerde *es-Sünen* ve Süyûtî'nin *Zehrü'r-rubâ'* adlı şerhiyle birlikte yayımlanmıştır; I-VIII, Beyrut 1406/1986; nşr. Abdülfettâh Ebû Gudde, I-IX, Beyrut 1409/1988). 6. *Hâşiyetü's-Sindî 'alâ Süneni İbn Mâce* (*es-Sünen* ile birlikte, I-II, Kahire 1313; nşr. Halîl Me'mûn Şîha, *Şerhu Süneni İbn Mâce* adıyla ve Ahmed b. Ebû Bekir el-Bûsîrî'nin *Mişbahü'z-zücâce fi zevâ'idü İbni Mâce*'siyle birlikte, I-IV, Beyrut 1416/1996). Eser *Kifâyetü'l-hâce* ve *Keşfü'l-hâce* (I-II, Kahire 1349) adlarıyla da anılmaktadır. 7. *Hâşiyetü's-Sindî 'alâ Müsnedi'l-İmâm Ahmed*. Murâdî'nin nefis bir hâşiyeye dediği (*Silkü'd-dürer*, IV, 66) Abdülhay el-Kettânî'nin okuyucunun müstağni kalamayacağını söylediği (*Fihrisü'l-fehâris*, I, 148) eserin elli cüz kadar olduğu kaydedilmektedir. İbnü's-Şemmâ' diye bilinen Ömer b. Ahmed el-Halebî bu hâşiyeyi *ed-Dürü'l-munaḍḍad min Müsnedi'l-İmâm Ahmed* adıyla ihtisar etmiştir. 8. *el-Bed-*